

ROSA LUXEMBURG I LA QUARTA INTERNACIONAL

Observacions ràpides sobre una qüestió important¹

Lev Trotski

24 de juny de 1935

versió catalana feta per Alejo Martínez – alejomp@lycos.es - des de: “Rosa Luxemburg et la IVe Internationale. Remarques rapides sur une question important.”, en, *Oeuvres*, tom 6, Publications de l’Institut Léon Trotsky – EDI, París, 1979, pp. 34-40.

Hom fa en aquests moments força esforços, a França i d’altres llocs, per a construir un pretès luxemburgisme, destinat a servir de trinxera als centristes d’esquerra contra els bolxevics leninistes. Aquesta qüestió és susceptible d’adquirir una gran importància. Potser que calga, d’ací a un temps, consagrar al luxemburgisme, real i pretès, un article més important. Ací únicament vull abordar els aspectes essencials d’aquesta qüestió.

Manta vegades hem assumit la defensa de Rosa Luxemburg contra les impúdiques i estúpides tergiversacions que n’han fet Stalin i la seua burocràcia. Seguirem fent-ho. No ho fem moguts per cap consideració sentimental sinó únicament per les exigències de la crítica històrica materialista. No defensem, no obstant, incondicionalment Rosa Luxemburg. Els aspectes dèbils de les seues ensenyances han estat posats a plena llum en la teoria i en la pràctica. La gent del SAP i els seus afins (veure, com és ara, el diletantisme intel·lectual de la “cultura proletària” del *Spartacus* francès, el periòdic dels estudiants socialistes belgues i, també a vegades, l’*Action Socialiste*, etcètera), només fan ús dels aspectes dèbils i de les deficiències que de cap manera són preponderants en Rosa; generalitzen i exageren aquestes debilitats al màxim i sobre aqueixa base basteixen un sistema profundament absurd. La paradoxa consisteix en què els stalinistes (sense reconèixer-ho, ni tampoc comprendre-ho), en el seu darrer gir, també s’han recolzat en el pla teòric en els aspectes negatius i caricaturescos del luxemburgisme, per no mencionar els centristes tradicionals ni els centristes d’esquerra en el camp socialdemòcrata.

És, certament, indiscutible que Rosa Luxemburg oposà apassionadament l’espontaneïtat de les accions de masses a la política conservadora “coronada per la victòria” de la socialdemocràcia alemanya, sobretot després de la

revolució de 1905. Aquesta oposició era profundament revolucionària i progressiva. Rosa Luxemburg comprengué (i començà a combatre'l molt abans que Lenin) el rol de fre exercit per l'aparell ossificat del partit i dels sindicats. Tenint en compte la inevitable agudització de les contradiccions de classe, sempre predigué el caràcter ineluctable de l'aparició independent, elemental, de les masses contra la voluntat y contra la línia de les instàncies oficials. En aquesta amplia visió històrica general, Rosa Luxemburg tenia raó doncs que la revolució de 1918 fou, precisament, "espontània", és a dir, les masses la portaren a terme contra totes les previsions i precaucions de les instàncies del partit. Però, d'altra banda, tota la història posterior d'Alemanya demostrà àmpliament que l'espontaneïtat per si sola no permet vèncer. El règim de Hitler és un argument de pes contra l'espontaneïtat concebuda com a una panacea.

La mateixa Rosa Luxemburg mai es limità la mera teoria de l'espontaneïtat com, per exemple, Parvus, qui posteriorment canvià el seu fatalisme socialrevolucionari per l'oportunisme més repugnant. En contraposició a Parvus, Rosa Luxemburg s'esforçà en educar per endavant l'ala revolucionària del proletariat i en agrupar-lo tant com fos possible en el pla de l'organització. A Polònia hi construï una organització independent molt rígida. Hom podrà dir, com a màxim, que en la seua avaluació historicofilosòfica del moviment obrer, la selecció preparatòria de l'avantguarda no era suficient en comparació amb les accions de masses que podien esperar-se; mentre que Lenin, sense consolar-se amb els miracles de futures accions, prenia els obrers avançats i incansablement els reunia en nuclis fermes, legals o il·legals, en les organitzacions de masses o en la clandestinitat, per mitjà d'un programa rigorosament determinat.

La teoria de Rosa Luxemburg de l'espontaneïtat fou una sana ferramenta contra l'aparell ossificat del reformisme. Però el fet que hom la dirigís, a vegades, contra l'obra de Lenin de construcció d'un aparell revolucionari ha revelat els seus aspectes reaccionaris. En la mateixa Rosa Luxemburg açò sols era episòdic. Era massa realista, en el sentit revolucionari, com per a desenvolupar els elements de la teoria de l'espontaneïtat fins a convertir-la en un sistema metafísic consumat. En la pràctica, com ja s'ha dit, ella mateixa minava aquesta teoria a cada pas. Després de la revolució de novembre de 1918 ella mateixa engegà apassionadament el treball de reagrupament de l'avantguarda proletària. Tanmateix el seu manuscrit (molt feble teòricament) sobre la Revolució Soviètica, escrit a la presó i que ella mai publicà, tot el seu treball posterior permet concloure amb certesa que, dia a dia, s'apropava més a les idees de Lenin, a la seua concepció perfectament elaborada, en la domini de la teoria, de la direcció conscient i l'espontaneïtat. Segurament, per altra banda, fou versemblantment aquesta la raó que l'impedí publicar aquest text del que després hom abusaria de forma tan deshonest contra la política bolxevic.

Tractem, no obstant, d'aplicar a l'època actual el conflicte entre les accions espontànies de les masses i el treball d'organització conscient amb aqueix abjectiu. Quanta fantàstica despesa de força i dedicació han fet les masses treballadores de tots els països civilitzats o no des de la guerra mundial! Res en tota la història prèvia de la humanitat pot comparar-se-li. En aquesta mesura, Rosa Luxemburg tingué tota la raó contra els filisteus, els caporals i els cretins del conservadorisme burocràtic de la marxa recta vers el, "coronament victoriós". Però és justament el malbaratament d'aquestes energies incommensurables el que constitueix la base del reflux del proletariat i del progrés feixista. Hom pot afirmar sense la menor exageració: el conjunt de la situació mundial està determinat per la *crisi de la direcció proletària*. El camp del moviment obrer està, encara avui en dia, ple d'immenses runes de les velles organitzacions en fallida. Després d'innombrables sacrificis i desil·lusions, el gros del proletariat, almenys en Europa, s'ha retirat a la seua closca. La lliçó decisiva que n'ha extret, conscientment o meitat conscientment, d'aquestes amargues experiències, és el següent: les grans accions exigeixen una direcció a la mida de la seua dimensió. Per als assumptes corrents, els obrers continuen votant a favor de les velles organitzacions. Els donen els seus vots (però de cap manera la seua confiança il·limitada). Per altra banda, després del deplorable col·lapse de la III Internacional, s'ha fet molt més difícil incitar-los a dipositar la seua confiança en una nova organització revolucionària. És precisament en açò en què consisteix la crisi de la direcció del proletariat. En aquesta situació, cantar una monòtona cançó sobre accions de masses per a un futur indeterminat, en contraposició a una selecció deliberada de quadres per a una nova internacional, significa realitzar una feina totalment reaccionària. Aqueix és, exactament, el paper del SAP en el "procés històric".

Aquest excel·lent home que és Paul Froelich pot, evidentment, arreplegar tots els seus records marxistes per tal de detenir la marea de l'espontaneïtat-barbàrie teòrica. Aquestes mesures proteccionistes purament literàries no impedeixen els deixebles d'un Miles, el preciós autor de la resolució sobre la pau i el no menys bonic autor de l'article en l'edició francesa del *Butlletín de la Jeunesse*, els Oscar Wassermann i els Boris Goldenberg, d'introduir els més nocius dels sense sentit espontaneïstes en els rengles del mateix SAP. La política pràctica de Schwab (l'art de "no dir el que és" i l'actitud que consisteix en consolar-se eternament amb les accions de masses futures i el "procés històric") no té una altra explicació sinó la d'una explotació tàctica d'un luxemburgisme profundament deformat i emasculat. I en la mesura en què els Paul Froelich no es decideixen a atacar obertament aquesta teoria i pràctica en el seu propi partit, els seus articles contra Mils no apareixen més que com la recerca d'una coartada teòrica. Semblant coartada només és realment necessària més que per a qui participa en un crim premeditat.

La crisi de la direcció proletària no es pot superar, per descomptat, per mitjà d'una fórmula abstracta. Es tracta d'un procés de llarga durada. No d'un procés purament "històric", és a dir, de les premisses objectives de l'activitat conscient, sinó d'una cadena ininterrompuda de mesures ideològiques, polítiques i organitzatives en vistes de fusionar els millors elements, els més conscients, del proletariat mundial sota una bandera immaculada, elements el nombre dels quals i la confiança en si mateixos han d'augmentar-se constantment, el lligam dels quals amb sectors més amplis del proletariat ha de desenvolupar-se i aprofundir-se (en una paraula, tornar-li al proletariat, sota condicions noves, summament difícils i feixugues, la seua direcció històrica). Els darrers dels confusionistes de l'espontaneisme tenen tant poc dret a referir-se a Rosa Luxemburg com els miserables buròcrates de la Comintern a refer referència a Lenin. Fem a banda allò que és accessori i que la història ha superat, i podem, amb tot el dret, col·locar el nostre treball per la IV^a Internacional sota el signe de les "tres L", és a dir no sols sota el signe de Lenin sinó, també, sota el de Luxemburg i Liebknecht.

¹ *La Vérité*, 26 de juliol de 1935.